

" De Proostkoerier "

Een uitgave van de
Historische Vereniging "De Proosdylanden"

4e J A A R G A N G no. 2 1988

JAAROVERZICHT 1987.

Het afgelopen jaar konden we onze intrek nemen in 'Het Prinsenhuis'. Na de voorbereidende besprekingen met de gemeente, kregen we half maart de sleutels uitgereikt van lokaal 2.

Tevens werden er ter plekke afspraken gemaakt over een op te richten huurderscommissie. Namens onze vereniging heeft een van de bestuursleden zitting in deze commissie. Alvorens ons lokaal te kunnen betrekken moest er eerst nog flink aangepakt worden. Door enige (bestuurs)leden werd het lokaal gereinigd en in de verf gezet. Frank van Duuren verblijde ons met vitrage, die door hem persoonlijk werd opgehangen.

Op 22 april was het zover en konden we onze ledenavond organiseren. Mischien weet u het nog, de voordracht van de heer A.J.Dijksman over het bijzondere onderwerp "Wadlopen in het groene hart van Holland".

Op zaterdag 5 september vond de officiële opening plaats door Wethouder van Gent, met een toespraak, koffie, cake en een open huis voor iedereen.

Op 23 september vond onze jaarlijkse ledenvergadering plaats.

Verdere avonden die georganiseerd werden waren op 3 november de heer R.Schwieper met 'Oude Gemalen in Nederland' en op 15 december de heer ds. Haitsma met 'De Franse Tijd in de Ronde Venen'.

Op beide laatste avonden hadden we tevens te gast de heer P.W.Gille met zijn grote voorraad oude ansichten en zijn deskundig commentaar.

De Proostkoerier kon in 1987 viermaal verschijnen.

Door de afbraak in de Dorpstraat en het enthousiasme van onze leden Herman Lefers en Corinne Bakker kon een start gemaakt worden met het doen van archeologische opgravingen. Eerst in de Dorpstraat en later konden we voorbereidingen treffen voor het terrein van Korver - Arant.

Deze activiteit heeft ons een flinke naamsbekendheid gegeven en tevens een toeloop van, veelal jonge, nieuwe leden.

Het aantal leden en donateurs bleef echter ongeveer konstant rond de 75.

Geachte Vergadering,

Hiermede hebben wij het genoegen u te informeren betreffende het financiële verloop van uw vereniging De Proosdijlanden over het boekjaar 1987.

In het verslag van 1986 werd enigszinds gewag gemaakt van een vereniging van verminderde activiteit en een zekere gelatenheid.

Het enthousiasme van het zittende bestuur kon niet verhinderen dat er verloop in leden en belangstelling begon op te treden. Twee zaken hebben er voor gezorgd dat deze ontwikkeling in 1987 in positieve vorm zijn verbeterd.

De invulling van de gemeente Mijdrecht door het beschikbaar stellen van een vaste verenigingsruimte in gebouw Het Prinsenhuis en de spontane organisatie van de eerste archeologische opgraving in de Dorpsstraat te Mijdrecht.

Beide ontwikkelingen hebben er toe geleid dat de vereniging thans sterk groeiende is, met name door aanmelding van jongere leden (beneden de 40-jarige leeftijd). Ook mogen wij ons verheugen in een toenemende financiële en fysieke belangstelling van de gemeente, inwoners en bedrijven in Mijdrecht. Met het oog op de mogelijke bestuurlijke samenvoeging van de 3 gemeenten in de Ronde Venen zal uw bestuur er in de toekomst al het mogelijke aan doen om de groei en de belangstelling ook buiten Mijdrecht verder te ontwikkelen.

Voor nadere op of aanmerkingen betreffende het voorliggende financiële verslag zijn wij gaarne bereid u hierover desgewenst te informeren.

A. Stam
(penningmeester)

De proostkoerier"
 uitgave van de Historische Vereniging
 DE PROOSDIJLANDEN 4e jaargang oktober 1986

balans per 31 december 1987

<u>tetira</u>	<u>1387</u>	<u>(1986)</u>	<u>Ptesiya</u>	<u>1987</u>	<u>(1986)</u>
			Te betalen		
Kassaldo	p/i	(p/«)	Alg. kosten	nihil	(nihil)
Saldo bankrek.	3816,77	(2749,70)	Reserves	1500,00	(1000,00)
Contributies			vbj	2034,70	(p/i)
vooruitbetaald	210,00	(285,00)	Resultaat	<u>492.07</u>	(1082,24)
	—		Kapitaal	<u>2526.77</u>	(2034,70)
	4026.77			4026,77	

Ledental 74 personen (66)
 2 verenigingen

Exploitatierkening 1987

<u>Ontvangsten</u>	
Contributies	1135,00
Donaties	800,00
Subsidies	1000,00
Interest	33,95
<u>Uitgaven</u>	
Vergaderkosten	265,77
Algemene kosten	168,35
Kacr van koophandel	60,00
Drukwerk/Portie	376,88
Schoonuakkosten ver. geb.	124,20
Kosten opgraving	981,68
Reserveringen	500,00
Resultaat	<u>49?.Q7</u>
	2968,95
	2968.95

W I S T U.....?

dat tijdens de Franse overheersing in het begin van de vorige eeuw(ca.1810), ons land door de Fransen was verdeeld in departementen, arrondissementen en cantons;

dat wij in deze streek vielen onder het departement der Zuiderzee, dat was onderverdeeld in o . a . het arrondissement Utrecht;

dat van het daarin gelegen 4e canton(de Justice de Paix) MIJDRECHT de hoofdplaats vormde met 1938 inwoners;

dat verder tot dit canton behoorden: Nieuwkoop en Noorden met 1910 inwoners; Achttienhoven: 131 inw. { Nieuwveen: 709 inw. ; Wilnis en Waverveen 830 inw. : Oudhuizen 313 inw. ; Zevenhoven 714 inwoners;

dat dit canton aldus in 1811 in totaal ruim 6500 inwoners telde;

dat men verder in 'ons' departement nog aantrof de arrondissementen Amsterdam(waaronder Uithoorn met 1331 inwoners en Vinkeveen met 890 inwoners), Haarlem, Hoorn, Alkmaar en Amersfoort.

(gegevens ontleend aan het
Rijksarchief - 's-Gravenhage)

WIST U OOK

dat 75 jaar geleden, in 1913 dus. Het Algemeen Handelsblad al 86 jaar bestond en dat die krant toen f. 4.- per kwartaal kostte;

dat wat dit betreft de kop als volgt luidde:
'Het KWARTAAL kost voor„Amsterdam f.4.-, voor andere plaatsen in Nederland bij afzonderlijke of gelijktijdige verzending van Ochtend- en Avondblad f.4.50. In België: afzonderlijke zending f.6.60, gelijktijdige zending f.6.- enz.

De krant was dus goedkoop, maar

Wat denkt U van de volgende advertentie uit 19137

"KANTOOR BEDIENDE

Gevraagd op een druk Makelaars en Administratie
kantoor een b e k w a m e j u f f r o u w .

Vereischten zijn;

Uitstekende kennis van boekhouden en correspon-
dentie in de moderne talen, doch in ieder geval
minstens drie jaren in de praktijk werkzaam zijn
geweest. Zij die in het bezit zijn van een diploma
boekhouden, eindexamen of H.S. genieten de
voorkeur. Aanvang-salaris f.600.- per jaar.
Brieven aan ...enz."

Dat is dus f.50.- bruto per maand! Zó goedkoop was
de krant dus ook weer niet!

Overigens werd in een andere advertentie in de-
zelfde krant van 10 febr. 1913, aan een DIRECTEUR
in de verzekeringsbranche een jaarsalaris van
f.2200.- geboden. Er moesten dan ook nog de nodige
contanten worden meegebracht!

Tja, er is heel wat veranderd sindsdien.

VOOR U GELEZEN

R E Q U E S T E

voor GIJSBERT DIRK CAZIUS

99:

Concerneerende de Aanbreng van de Heerlijkheid
Mijdrecht, Wilnis Westveen, Thamen, Uithoorn,
Cudelstaart en Achtienhoven, in de voormalige
Provincie Utrecht competeerende aan de Proosdije
St.Jan te Utrecht.

Aan de Eerste Kamer van het
vertegenwoordigend Lichaam
des Bataafschen Volks.

Geeft met behoorlijk respect te kennen
GIJSBERT DIRK CAZIUS, in qualiteit van
speciale gemagtigde van Willem Frederik
Prince van Nassau etc.
in deszelfs betrekking van Proost en Archie

Diacon der Kerke St. Johana te Utrecht.

Dat de requestrant bevorens ter behoorlijker tijd aangave hebbende gedaan, dat aan gezegde Proost dijevanouds hebbenbehoorde Hooge Heerlijkheiden van Mijdrecht, Wilnis, Westveen, Thamen, den Uithoorn, Cudelstaart en Achtienhoven, thans nader de eer heeft met relatie tot de-pecunieele inkomsten van dezelve Heerlijkheeden waarvan des Requestrants Principaal alleen tijdelijke bezitter en vrugt-trekker is, voor te dragen: ' dat de regten van de waag en Meeren cijns onder Mijdrecht, Wilnis, Thamen en den Uithoorn voor den Proost Jaarlijks tien jaren door den anderen geslagen rendeeren de Somme van Een Honderd Vijf en Tachtig Guldens Vijftien Stuivers.

De zogenaamde Visitatie onder Mijdrecht jaarlijks Twee Honderd Vijftien Guldens Dertien Stuivers.

Dezelve onder Thamen Vier en Vijftig Guldens Zeven Stuivers.

En onder den Uithoorn Een Honderd en Dertig Guldens.

De Visitatie onder Wilnis en Westveen het eene jaar door het andere gerekend jaarlijks Twee Honderd en Tachtig Guldens Tien Stuivers.

Da Heeren Beden over de vier hier voorengemelde Heerlijkheeden, om de vier jaaren Drie Honderd Vijftien Guldens, dus jaarlijks Agt en Seventig Guldens Vijftien Stuivers.

Wegens Tinssen, Tollen en Windgelden onder dezelve Gerechten, jaarlijks- Twee Honderd Vier en Veertig Guldens Twee Stuivers.

Wegens de Visscherijen het eene jaar door het andere gerekend jaarlijks Twee Honderd Agt en Twintig Guldens, Negentien Stuivers.

Wegens de Nakopen onder den Uithoorn, mede gerekend alsvoren, jaarlijks Een Honderd Dertig Gulden 16 St.

Wegens nakopen onder Mijdrecht, Wilnis en Thamen, jaarlijks Een Duijzend Negen en Dertig Guldens.

(wordt vervolgd - bron: Rijksarchief, Den Haag)

(nb. kan iemand de verschillende genoemde inkomstenbronnen nader verklaren, gaarne contact met de redactie)

LC.

Houding en lot van een gereformeerd predikant in de patriottentijd

door dr. J. Haitsma

Twee Oranjepreken

In het prachtig uitgevoerde werk *Goejanverwellesluis* van drs. W.A. Knoop en drs. F.Ch. Meijer lezen we op pagina 10; „Voorts kreeg de stadhouder steun van de hervormde (toendertijd nog veelal „gereformeerde“ genoemd, J.H.) predikanten, die in hem de beschermer zagen van de „Ware Religie die vertegenwoordigd werd door de geprivilegeerde Gereformeerde Kerk“. Een voorbeeld van zo'n predikant was de bekende en merkwaardige ds. Christiaan Salomon Duijtsch, voormalig Israëlitisch rabbijn in Hongarije en van 1777 tot 1795 predikant van de gereformeerde (hervormde) kerk te Mijdrecht. Van hem zijn zes gedrukte preken bewaard gebleven, waaronder twee „oranjepreken“. Uit beide blijkt zijn gezindheid overduidelijk. De eerste droeg tot titel: „Gedenkszuyl opgericht te Mijdrecht den 8 Maart 1788. Op gelegenheid der Heugelijke 40ste verjaaring van zijne doorluchtige Hoogheid Willem de Vijfde, prince van Orange en Nassauw enz. enz. In eene Leerreden over Gen. 49: 22 : 23 : 24, door Christiaan Salomon Duijtsch, predikant te Mijdrecht“.

Ten gerieve van de lezers schrijven wij de tekst even uit. Duijtsch gebruikte natuurlijk de Statenvertaling. De tekst luidt daarin als volgt: „Jozef is een vruchtbare tak, een vruchtbare tak aan een fontein; elk der takken loopt over den muur. De schutters hebben hem wel bitterheid aangedaan en hem beschoten en gehaat; maar zijn boog is in stevigheid gebleven en de armen zijner handen zijn gesterkt geworden door de handen van den Machtige Jakobs; vandaar is hij een herder, een steen Israëls“.

Duijtsch droeg zijn preek naderhand op aan de prins. De opdracht telt 5 bladzijden. De eerste twee volgen hieronder; ze zijn karakteristiek voor het geheel en geven tevens een korte samenvatting van de preek. Terwille van de leesbaarheid zijn Duijtsch' spraakgebruik en schrijfwijze hier en daar aan de onze aangepast.

„Aan zijne Doorluchtige Hoogheid Willem de Vijfde, den Heere Prince van Orange en Nassauw, Erfsladhouder, Capitein-Generaal en Admiraal der Vereenigde Neederlanden enz. enz, enz, Doorluchtige vorst. Hebben al van ouds afgekroonde Hoofden en aanzienlijke Vorsten, zo nu en dan, bij zekere gelegenheden, geringe geschenken, uit de handen der onderdanen, gunstig met een liefdehand willen aannemen, ————— vergun mij dan Doorl. Vorst, dat ik ook met deze Gedenkszuyl, ter gelegenheid van de heugelijke 40ste verjaardag van Uwe Doorl. Hoogheid, op de 8 maart 1788 in een leerrede over Gen. 49:22,23,24 in de gemeente van Jezus Christus te Mijdrecht opgericht, tot Uwe Doorluchtige Hoogheid ootmoedig nader en dezelve op 't allemederigste en eerbiedigste aan Uw Doorluchtige Hoogheid aanbied en opdraag.

De hoofdinhoud en hel doel van deze leerrede is, deels, om ons te herinneren de vruchtbaarheid en uitnemende heerlijkheid van de gezegende Oranjestam van Willem de Oude af. Hoe de goedertieren God 't zo gunstig beschikt heeft, dat Hij ten allen tijde, zelfs dan wanneer alle hoop scheen te verdwijnen, evenwel tenminste nog een mannelijk vruchtje aan deze edele stamboom deed groeien. Ja, zelfs, hoe heden voor 40 jaren, Uwe Doorl. Hoogheid, op de vurige gebeden en stille verzuchtingen van de oprechten, door de God des hemels aan Neêrlands volk is geschonken. Deels om te overdenken hoe Neêrlands God de prinsen van Orange en Nassauw als middelen in zijn hand heeft willen gebruiken tot verlossers uil de Spaanse tyrannie en tot grondleggers en handhavers van

Met toestemming van het bestuur van de Stichts-Hollandse Historisch Vereniging' overgenomen uit "Heemtijdinghen" – 23e jaargang no. 4 – december 1987.

GEDENKZUYL

OPGERECHT TE MYDRECHT

den 8 Maart 1788.

TER GELEGENHEID DER NIEUWLYKE 40ste Verjaaring

VAN ZYNE DOORLUCHTIGE HOOGHEID

WILLEM DE VYFDE;

PRINCE VAN ORANJE EN MASSAUW ENZ ENZ ENZ.

In zyne Leerreden over Gen. 49. vs. 23. 24.

D O O R

CHRISTIAAN SALOMO DUYTSCH

Predikant te Mydrecht.

TE AMSTERDAM,

By D. SWART en I. SCHOLTEN, Boek-
verkoopers op den hoek van de Cingel
en Oude Lelytraat, 1788.

*Titelpagina van de „Gedenkzuyl” door ds. C.S. Duytsch.
Coll. J. Haitsma.*

onze vrijheid en godsdienst in de zeven geünieerde provinciën. Deels om met verwondering en aanbidding (e overpeinzen, hoe, o Door). Vorst, uw boog van onschuld, lijdzaamheid, godsvrucht en vertrouwen op God, onder al de hevigste aanvallen der Schutters in stijfigheid is gebleven en de armen uwer handen door de handen van de Machtige Jakobs zijn gesterkt geworden, zodat Uw Doorl. Hoogheid een herder, een steen Israëls is. ————— En dus ook tegelijk te wijzen op de grote verplichting die op ons en geheel Nederland ligt, om Gods daden te gedenken, zijn wonderen te vertellen en de goedertieren en getrouwe God met hart en mond te danken en ie verheerlijken". Na deze opdracht aan de prins schreef Duytsch ook nog een „Woord vooraf” aan de Mijdrechtse gemeente, waarin enkele karakteristieke passages verband houden met de inval van het Pruisische leger in ons land in september 1787: „Herinner U den merkwaardiger! Gedenkdag, ik bedoel den 16den september 1787. toen ik mijn leerrede over Jes. 50:10 (Wie is er onder ulieden die den Heere vreest, die naar de stem van zijn knecht hoort? Als hij in duisternis wandelt en geen licht heeft, dat hij

betrouwe op den Naam des Heeren en sleune op zijn God) door de aangename en heuglijke tijding, die mij door de koster op den predikstoel gebracht werd: „dal de stad Utrecht ontruimd en de vluchtende benden van den Rijngraaf van Salm en derauxiliaren door deze plaats reeds passeerden" moest afbreken en de kerkdienst beëindigen. ————— Hoe beroerd, bestorven en verlegen waren de „schilders", maar ons hart sprong op van blijdschap, verwondering, aanbidding en dankzegging tot God. We moesten uitroepen: „Dit is van den Heere geschied en 't is wonderlijk in onze ogen!" en hoc weergalmde de lucht door 't geroep „Vivat Orange", toen de Orange Vlag op onze kerktoren werd gehesen en elk onzer met orangetekencn voor de dag kwam. Hoe drukten wij elkanders handen en besproeiden die met vreugdetranen".

Hij herinnert ook aan de dienst op 8 maart waarin de preek over Gen. 49:22-24 gehouden is: „Ik zal thans niet spreken van de grote toevloed der toehoorders van zovele nabijgelegen plaatsen hier bijeen geschaard.

Ik zal niet memoreren de buitengewoon stille en eerbiedige aandacht van de grote saamgevoelde menigte der toehoorders. Ik zal niet gewagen van de gestorte liefdelranen... Nee, dit alles is niemand van u vergeten. Wal zeg ik? De herdenking van deze plechtige kerkdienst ontvonkt nog uw harten. Dit blijkt! uit uw gedaan verzoek en sterke aandrang om deze leerrede ter drukpers over te geven om zo gelegenheid te hebben ze te kunnen herlezen".

Hel slot van dit „Woord vooraf" luidt: „Laat deze oprechte gedenkzuyl ook in onze harten opgericht worden. En mocht ze nog van deze gezegende uitwerking zijn dat wij onze hartelijk geliefde erfstadhouder met hare Koninklijke Hoogheid, mevrouwe de Princesse van Orange en hun vorstelijke spruiten voor de troon der genade mochten brengen. Maar ook tegelijk, dal wij op 't voorbeeld van onze Doorl. Vorst, de schutters, alle beledigingen Hem aangedaan, van harte mogen vergeven en vergeten en verder als broeders in liefde, vrede en eensgezindheid met elkander mogen • leven".

Door deze citaten kennen we de hoofdgedachten van de preek. Een pikante passage, die betrekking heeft op het gebeurde rondom Goejanverwellesluis, is het vermelden waard; onder de pijlen die de „schutters" afschoten rekende Duijtsch ook die gebeurtenis. „Wat een pijl werd er niet op deze Doorl. Vorst afgeschoten de 28ste juni 1787, toen dat Pruisisch pronkjuweel. Hare Koninklijke Hoogheid mevrouwe de Princesse van Orange op haar reis naar 's Hage met de goede bedoeling om zo mogelijk, door haar tussenkomst de rust te herstellen, ————— ongeveer 2 uur van Schoonhoven door verschillende detachementen van gewapende corporisten werd aangehouden; en in een boerenhuis gebracht, de schildwachten er voor en er achter geplaatst werden, terwijl de officier 't vertrek waarin Hare Koninklijke Hoogheid zich bevond, niet verliet".

Dit gebeuren bespreekt Duijtsch uitgebreider en ook dramatischer in de tweede „oranjeprecc" die wc van hem kennen en die tot titel heeft: „Nederlands Debora 't middel in Gods hand tot redding van 't zinkend Vaderland". Hij hield ze op 7 augustus 1788 ter gelegenheid van de „heugelijke 37ste verjaardag van Hare Koninklijke Hoogheid Frederica Sophia Wilhelmina, prinses van Oranje en Nassau, geboren prinses van Pruisen".! Zijn tekst was toen Richtren 5: fr-11, een gedeelte van hel lied dat de profetes en richteres Debora zong na Israëls overwinning op koning Jabin van de Kanaanieten, waaraan ze zoveel had bijgedragen. Met betrekking tot het gebeurde bij Goejanverwellesluis zegt Duijtsch in deze preek: „'t Middel dat de vrijmachtige God heeft willen gebruiken tot redding van het zinkend Vaderland is Nederlands Debora, Hare Koninklijke Hoogheid mevrouwe de Princesse van Orange! Laat ik ter gelegenheid van de heuglijke verjaardag van Hare Koninklijke Hoogheid... een korte schets geven van de aanbiddelijke weg die de goddelijke Voorzienigheid in dezen gehouden heeft.

Nederlands Debora, Hare Koninklijke Hoogheid, gemalin van Nederlands verdrukte Erfstadhouder, met de ellendige en betreurenswaardige staat van 't lieve Vaderland begaan en haar moederlijk hart met innige droefheid vervuld, bood zichzelf gewillig aan onder het volk en poogde de 28e juni 1787 van Nimwgen...een reis naar 's Hage te doen om zo mogelijk door haar tussenkomst de rust te herstellen.

Maar ziet! Ik ontroer! Wal gebeurt er! Deze grote edelmoedige Vorstinne wordt in haar liefderijk voornemen verhinderd! Verhinderd! Door wie?

Een kort verhaal van deze ontzettende gebeurtenis moet iedereen verbaasd doen staan. Hare Koninklijke Hoogheid op haar reis naar 's llagc de stad Schoonhoven gepasseerd zijnde werd door verscheidene detachementen corporislen aangehouden en in een boerenhuis gebracht, waar voor en achter de schildwachten geplaatst werden die niemand naar buiten lieten gaan, terwijl de officier 'l vertrek waar Hare Koninklijke Hoogheid zich bevond, niet verliet. Toen na verloop van enige uren de commissie der Stalen van Holland, die te Woerden resideerde, gekomen was, kon deze (och niet bewogen worden om de reis van Hare Koninklijke Hoogheid te laten doorgaan. Zelfs haar voorstel om de nacht te Gouda door te brengen werd geweigerd en haar werd alleen de keus gelaten tussen Schoonhoven en Woerden....

Ontzettende gebeurtenis! De Koninklijk Prinses, de Gemalin van Nederlands Erfsladhouder, werd op 's Heeren wegen door gewapende corporisten aangehouden! Met een blank zwaard (ofsabel) geleid! In een boerenhuis gebracht! 't Verzoek zells om te Gouda te overnachten afgewezen! En genoodzaak onverrichterzake terug te keren! Wie moet niet verbaasd slaan?

Is er wel een dergelijk geval in Nederlands gedenkboeken te lezen? Is er wel onder de beschaafde volken een voorbeeld van (e vinden? Zou ons nakroost dit kunnen geloven? Een gebeurtenis die lol een eeuwige schande van de zogenaamde vrijheidszonen in Nederlands gedenkboeken zal aamgetekend blijven. Maar, o Wonder, Juist deze ontzettende gebeurtenis moest dienen lot onze redding...."

Dominee Duijtsch is ook ingegaan op de achtergronden van de haat tegen Oranje, waarbij hij iets noemt dat in de jongste publikalies over deze episode in de geschiedenis meestal ontbreekt. Deze publicaties wijzen terecht op de grote tekortkomingen van Oranje in dat tijdsgewricht. Ik geloof dat Duijtsch daar blind voor is geweest. Dal is jammer. Maar naar mijn mening schuilt er waarheid in hetgeen hij in de Gedenkzuyl óók uitsprak. Hij stelt daarin de vraag: „Waarom waren de Schutters zo verbitterd tegen onze Vorst?" en beantwoordt die zelf: „De boog waaruit deze pijlen voortkwamen was de haat en nijd die reeds jaren in hun hart geschuuld heeft wegens zijn luister en gezag en de algemene toejuicing. En vooral wegens zijn godsvrucht die uitstraalde in zijn aanhangen en voorstaan van de zuivere gereformeerde godsdienst... Was Zijne Door). Hoogheid een voorstander geweest van de Remonstrantie en de Tolerantie, dan zou deze haat er nooit geweest zijn". En in een noot voegt Duijtsch hier nog aan toe: „Was het niet het voornaamste oogmerk van het grootste gedeelte der tegenstrevers om de remonstrantse dwaalleer en de Tolerantie op de troon (e heffen?" Dat Duijtsch tot deze beoordeling van de patriottenbeweging kwam is wel te begrijpen. Daarop wijst ook dr. R.B. Evenhuis in zijn beschrijving van deze tijd in zijn boek *Ook dal was Amsterdam*. * Hij vertelt hier iets van een „schandelijk pamflet", een bewerking van de 12 artikelen van hel christelijk geloof en gericht tegen de prins. Daarin stond onder andere: „Ik geloove aan Frederik Wilhelm, den machtigen beheerscher der Pruisischen staaten, en Willem, Prins Erfsladhouder, zijnen eenigen zwager, die omvangen is van den Nassauschen Geest, geboren uil het bloed van Oranje, die geleden heeft onder de Stacn-Gcneraal, die gevaren is naar zijn lustslol Het Loo, wederopgestaan te Halle en Elburg (daar had de prins zijn gezag hersteld, R.B.E.), afgevaren naar Nijmegen, zit le rechterhand zijns zwagers, vanwaar hij komen zal met Pruisische troepen om te oordelen de patriotten. Ik geloove een algemeene Verceniging der 7 provinciën, opstanding der oranje-kleuren, cene algemeene vergeevinge der geenen die tot den Prins terugkeercn en eene eeuwige ruste". Evenhuis maakt ook nog melding van de nieuwe tien geboden, (oen de patriotten in 1787 voor korte tijd op het kussen waren gekomen. Het eerste daarvan luidde: „Wij zijn uwe algemene, ware en belangeloze overheden, die u uil het diensthuis van Oranje hebben uitgeleid, gij zult geen dwingeland voor mijn aangezicht hebben". Evenhuis schrijft dan: „Door dit alles is de gereserveerde houding van de Amsterdamse predikanten en de afwijzende houding van hun collega's elders tegenover de patriotten psychologisch wel te begrijpen".

Duijtsch' preken vonden van de zijde van zijn medestanders veel bijval; dit blijkt onder meer uit enkele „gedichten" die hij bij de uitgave ervan voegde. Eén gedicht was van de hand van ds. S. Lelie uit Wilnis, die daarin de Gedenkzuyl kort samenvat en het Oranjehuis toewenst „dat zij Gods naam en eer ten hoogste doelwit stellen".

Duijtsch' lot in 1795

Zouls in 1787 veel patriotten vluchtten of onderdoken, zo deden de p'nsgczinden dit bij de invul van de Fransen in januari 1795. Uit de notulen van het gerecht en de municipaliteit van Mijdrecht (de kerkraadsnotulen zijn er helaas niet meer) blijkt, dat ook dominee Duijtsch in de nacht van 17 op 18 januari is ondergedoken en eerst op zaterdag 7 februari weer boven water kwam. Diezelfde dag nog berichtte de municipaliteit van Mijdrecht aan de kerkeraad dat de predikant zijn werk niet eerder mocht hervatten, voordat hij zich behoorlijk over zijn absenteren had verantwoord. De municipaliteit wilde uiteindelijk, dat de kerkeraad hem zou schorsen en afzetten „wegens trouweloze verlating van zijn dienst". Dit was in de Dordtse kerkerde, die toen nog gold, een grove zonde, die schorsing of afzetting rechtvaardigde. Voorzitter van de municipaliteit was J.P. Westerwijk Forsborgh, een uit Amsterdam afkomstig fel patriot, 27 jaar oud en sedert 1794 in Mijdrecht woonachtig.

In *Mijdrecht meer dan veen alleen* deelt ds. E.A.G. van de Bent als haar mening mee, dat het niet onwaarschijnlijk is, dat hij in Amsterdam tot één van de correspondentschappcn behoorde, die tot doel hadden de revolutie voor te bereiden. Hoe het ook zij, in Mijdrecht was hij commissaris van de Burger-Societeit „Getrouw en Vrij". Het zal blijken dat hij het Duijtsch in 1795 bijzonder moeilijk heeft gemaakt.*

De kerkeraad vroeg zijn predikant inderdaad zich te verantwoorden. Duijtsch deed dit in een „missive", die hij nog diezelfde zaterdag indiende. Hij beriep zich hierin onder andere op de zwakte van zijn lichaamsgeslacht, zoals hij dat had „leren kennen in het jaar 1787, toen die omstandigheden mij een ziekte veroorzaakten". De kerkeraad besloot op dinsdag 10 februari over deze zaak met de predikant te spreken. Hij kwam toen tot het volgende oordeel: „Dat ds. Duijtsch beter gedaan had indien hij zich niet van zijn plaats had geabsenteerd, doch dat de kerkeraad geen vrijmoedigheid had om hem te rekenen tot zulke predikanten, die hun dienst trouweloos verlaten hebben. Hij verklaart daarom dat hij hem (= Duijtsch) toelaat tot de volle waarneming van zijn dienst met volkomen en hartelijke bereidwilligheid, om hem al het verkeerde dat in zijn gehouden gedrag mocht zijn, graag te vergeven in de hoop dat alles met de mantel der liefde bedekt zou worden en men ter bewaring van eendracht en broederschap over het voorgevallene zou zwijgen dan dat de kosten door de absentie van dominee Duijtsch veroorzaakt, door hem zouden moeten worden gedragen".

De municipaliteit ontbood echter de volgende dag de kerkeraad op haar vergadering en sprak nogmaals uitdrukkelijk uit, „dat het hun (= van de kerkeraad) plicht was de teruggekomen predikant niet tot de openbare predikdienst toe te laten..."

Ondertussen was het in de hervormde gemeente van Mijdrecht tot een grote spanning gekomen. Er zijn toen twee lijsten door de gemeente gegaan, met name op donderdag 12 en vrijdag 13 februari. De ene lijst werd getekend door 47 personen, waaronder de vier gereformeerde leden van de municipaliteit. Ze verlangden van de kerkeraad „om den predikant Christiaan Salomon Duijtsch van zijn dienst te suspenderen (= schorsen)". De andere lijst was getekend door 138 personen, die verzochten hem „tot het verrichten van zijn gewoon werk" toe te laten. Nu, dat was duidelijke taal, zowel voor de municipaliteit als voor de kerkeraad. Zo de kerkeraad al gearzeld mocht hebben of hij ds. Duijtsch op zondag 15 februari nog wel zou laten preken, de uitslag van deze handtekeningactie zou hem daar wel van overtuigd hebben. Ds. Duijtsch is dan ook inderdaad op zondagmorgen 15 februari weer voor zijn gemeente opgetreden. Dat ze daar heel dankbaar voor was blijkt wel uit het uitzonderlijk grote bedrag dat de collecte toen opbracht: f 28,80, ruim 5 maal zoveel als in een gewone kerkdienst.

Ogenscheinlijk werd het nu vrij rustig. De kerkeraad was over de dominee zeer tevreden. Hij schreef een halfjaar later „dat sedert de omwenteling de openbare godsdienst oefeningen zeer nauwgezet en

Ds. Christiaan Solomon Duijsch.
Gravure door J. Houbraken, 1769, naar een portret door H. Pothoven.
Coll. Iconographisch Bureau, 's-Gravenhage.

met ijver werden waargenomen en niemand, van welke denkwijze ook, op het gedrag of de bediening van dominee Duijtsch enige aanmerkingen gemaakt heeft of heeft kunnen maken en dal hij zich volgens het oordeel van den kerkeraad niet heeft schuldig gemaakt aan een of andere verkeerde daad, waarin hij verdiende te worden gecorrigeerd".

Westerwijk Forsborgh zon echter op middelen om ds. Duijtsch toch geschorst of afgezet te krijgen. Hiertoe gebruikte hij zijn lidmaatschap van het „Comité lot de zaken van hel platteland". Dal comité stond in dienst van de Representanten 's Lands van Utrecht en moest de revolutie op het platteland tot een goed einde brengen. Op de vergadering van de Mijdrechtse municipaliteit van 25 mei 1795 kon hij mededelen, dat hij van het genoemd comité de opdracht gekregen had „een memorie op (e laten) maken van alle punten van beschuldigingen, die ten laste van de predikant Christiaan Salomon Duijtsch zouden kunnen worden gebracht, opdat voorn, comité daarvoor in slaat zou zijn de ingekomen klachten te beoordelen en verder naar bevind van zaken te besluiten".

Eén van de punten van beschuldiging lag voor de hand en was heel duidelijk: ds. Duijtsch bleef hardnekkig weigeren het Declaraloir (e lekenen. Dit Declaraloir was een officiële verklaring, die iedereen, die na de revolutie stemgerechtigd wilde zijn, moest ondertekenen. Het luidde aldus: „Ik verklaar vrijwillig op het plechtigst, alsof ik hel met een eed bevestig, dal ik geen Regering voor wellic erken dan die op de rechten van de mens en de burger gegrond is. Dal ik bijgevolg (beschouw de zogenaamde oude Conslilulie die sedert 1787 lol na hel intrekken der Franse troepen hier heeft plaats gehad, als onwettig, onbestaanbaar en gewelddadig en daarentegen) hel provisioneel bestuur van volksrepresentanten, sindsdien ingevoerd en op die rechten gegrond alleen voor wettig houde, en daaraan alle gehoorzaamheid en trouw zal bewijzen totdat een volledige constitulie, door een Nationale Conventie ontworpen, door de Natie zal vastgesteld en aangenomen zijn".¹

De bedoeling van de heer Westerwijk Forsborgh was duidelijk. Nu hij niet gedaan had kunnen krijgen dal de kerkeraad ds. Duijtsch schorste en afzette, wilde hij dal bereiken via hel „Comité lot de zaken van hel platteland" en via de Utrechtse Representanten. Natuurlijk op zijn voorstel besloot de municipaliteit van Mijdrecht dan ook op 7 juni de genoemde Representanten te gelasten (l) om al degenen die het Declaraloir niet ondertekend hadden uit hun kerkelijke (l) of wereldlijke bedieningen te ontzetten.

Maar ook dat ging niet zo vlot. Voor sommige „drijvers" verliep de zuiveringsactie veel (e traag. In een volksvergadering op 20 september 1795 in de kerk (l) gehouden, werd „ten sterksien en in bedreigende termen" erop aangedrongen „dat men op heden zoude removeren en uil derzelvcr posten omzeilen alle de aanhangers van hel huis van Oranje welke in deze plaats eenig ambt of bediening bekleedende waren". De municipaliteit kon en durfde echter niet verder (c gaan dan aan de volksvergadering voor te stellen om de beslissing van de Representanten af te wachten, die juist met de zaak bezig waren.

Ondertussen had „men" Duijtsch wel op een andere wijze door een geniepige en pijnlijke maatregel getroffen. In de maanden februari, mei, augustus en november werd door het „Comptoir van de gcbnucceerde goederen" te Utrecht aan de predikanten hun tractement over de voorafgaande drie maanden uitbetaald. Dat was een bedrag van 125 gulden. Nu vonden we in het „Register van Manduten" betreffende de betalingen in de maand augustus 1795 de volgende notitie; „Een Ord(inantie) voor C.S. Duijtsch, predikant te Mijdrecht f 125,—..." Deze aantekening was echter doorgestreept en er naast stond: „N.B. Deze ord. ingetrokken en gecancelleerd". En in de maand november wordt geen uitbetaling meer vermeld.

Hieruit blijkt dus dal het „Comptoir" al de vereiste maatregelen genomen had om ds. Duijtsch in augustus zijn tractement uil te betalen, maar dat dil niet doorgegaan is. Er was een stokje voor gestoken....vermoedelijk door Westerwijk Forsborgh. En dan te bedenken dal ds. Duijtsch al sinds juli of juni niet meer kon preken wegens „langzaam verval van krachten". Het is onnodig te zeggen dat deze inhouding van hel tractement een volstrekt onwettige zaak was. Duijtsch was immers nog predikant in volle rechten.

De luchtoorlog boven de Ronde Venen.

Dit onderwerp had op 19 april j.l. zo'n 37 leden en andere belangstellenden gelokt naar het Mijdrechtse Gemeentehuis. Ahier vonden we gastrij onderdak, omdat die avond Het Prinsenhuis wegens andere activiteiten door ons niet te gebruiken was. Onze gastspreker deze avond was de heer John van der Maas, secretaris van de 'Stichting Aircraft Recovery Group 1940-45'. Na een eerste contact vonden we de heer van der Maas onmiddellijk bereid om voor onze vereniging de doelstellingen van de Stichting te komen verduidelijken en in het bijzonder te vertellen over wat er bij de Stichting bekend is over de strijd boven het gebied van de Ronde Venen. De medewerkers van de Stichting proberen een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de strijd in de lucht in de tweede wereldoorlog. Er worden zoveel mogelijk details opgespoord, verzameld en met elkaar in verband gebracht. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de gegevens die opgestlagen zijn in archieven in Nederland, maar ook in archieven in Washington, Londen en Freiburg. Interviews met ooggetuigen kunnen vaak nog ontbrekende details aan het licht brengen. Het onderzoek heeft behalve een geschiedkundige ook nog een praktische waarde, want mede dank zij het werk van de Stichting is er in een aantal gevallen duidelijkheid ontstaan omtrent de lokatie van onontplofte bommen. Hiertoe wordt samengewerkt met de Explosieven Opsporings Dienst. Het is de bedoeling dat de onderzoeksresultaten te zijner tijd worden opgenomen in een museum (Assendelft). Voor een muistille zaal werden door de heer van der Maas de lotgevallen verteld van een aantal geallieerde vliegkades, waarbij vliegtuigen neerstortten in de Ronde Venen. Zo hoorden we van de gebeurtenissen van 27 juni 1940, toen een escadrille van zes Bristol Blenheim vliegtuigen van het 235e escadrille kustkommando in Engeland opsteeg met als opdracht een verkenningsvlucht uit te voeren via Rotterdam, het noorden van de Zuiderzee en via Den Helder terug naar Engeland. In het bijzonder moest er uitgekeken worden naar schepen en deze eventueel aanvallen. In Groot Brittanje was men namelijk beducht op een invasie van Duitsland. Boven Schiphol werd het escadrille aangevallen en werden er vier van de zes neergeschoten. Twee vliegtuigen kwamen terug in Engeland. De overige kwamen neer in resp. Waverveen, Ouderkerk, Oegstgeest en in de Noordzee.

Van het vliegtuig dat in Waverveen neerkwam kwamen Pilot Officer John Richard Cronan (21) uit Nieuw Zeeland en Sergeant Philip Laurence Lloyd (19) uit Wales om het leven. Sergeant Aubrey Lancaster kon niet via het vastzittende neustuk naar buiten en ging toen via het bovenluk in de cockpit, het risico om met de staart in aanraking te komen is erg groot. Dit gebeurde ook prompt en hij raakte bewusteloos, op 200 meter boven de grond kwam hij bij en zag dat zijn parachute open was. Hij kwam neer op het land van de familie van de Weyde aan de Provinciale weg. In de boerderij werd hij nog behandeld door dokter Pierrot uit Vinkeveen. Er waren al zoveel mensen op af gekomen om hem in veiligheid te brengen en hij werd ter plaatse krijgsgevangen gemaakt. Via Schiphol en Amsterdam werd hij in Duitsland tot het einde van de oorlog gekniemd. Hij is nu nog in leven. Cronan en Lloyd werden begraven op het kerkhof in Waverveen. In 1952 werden hun stoffelijke overblijfselen overgebracht naar de Canadese oorlogsbegraafplaats te Bergen op Zoom. Het vliegtuig had zich in de dijk geboord. Na de oorlog is de motor eruit gehaald en nu nog zitten er grote hoeveelheden metaal in de grond.

In de nacht van 29 op 30 maart 1943 was Berlijn het doelwit van de Engelse luchtmacht. Omstreeks 03.45 uur boorde zich een brandend vliegtuig in de grond op het land van Wed. Treur te Waverveen. Een enorme explosie sloeg een groot gat in de grond. De verzamelde stoffelijke resten van de bemanning werden in eerste instantie in twee kisten in Waverveen begraven en in 1952 overgebracht naar Bergen op Zoom en daar in een collectief graf te ruste gelegd. De starttijd van het vliegtuig, een Avro Lancaster van het 57e escadrille met een zware bommenlast aan boord, van 22.50 uur, doet vermoeden dat het vliegtuig het doelwit niet heeft gehaald en op de heenroute is neergestort. Een belangrijke vraag is of het zijn lading soms elders gelost heeft, zijn er soms gevolgen die brandbommen op het land hebben zien liggen? Het is een langdurige zaak om met collega onderzoekers alle bekende bomafwerpen in Nederland hiervoor na te lopen. In de nacht van 4 op 5 mei 1943, was een Vickers Wellington bommenwerper van het 428e escadrille op weg naar Dortmund, de vyfkoppige bemanning bestond uit 4 Canadezen en een Brit. Bij een aanval van een Duitse nachtjager werd het vliegtuig in brand geschoten en kwamen de staartschutter, de Canadees Flight Sergeant Joseph White (28) en de bommenrichter, de Canadees Joseph Evanista Thibaudsau om het leven. Er volgde een noodafwerp van de bommenlast. Het vliegtuig kwam in een duikvlucht. De Canadese commandant, de piloot Robert Benjamin Moulton gaf de overgebleven bemanningsleden de opdracht om te springen en bleef zelf verhinderen dat het vliegtuig in een vliet zou raken.

De Engelse marconist Sergeant Howard Harvey Hoddinot en de Canadese navigator Sergeant Gordon Charles Carter zagen kans om het vliegtuig te verlaten en kwamen per parachute neer in Uithoorn, alwaar zij krijgsgevangen werden gemaakt. Ze hebben beiden de oorlog overleefd en zijn nog in leven. Na hun sprong te waargenomen dat het vliegtuig in een vliet raakte. Het vliegtuig kwam neer aan de Mijdrechtse Dwarsweg te Wilnis. Het lichaam van de piloot Mouillon is geborgen en ligt nu begraven in Wilnis. De lichamen van de overleden staartschutter en bommenrichter zijn nimmer gevonden.

Ter verdere informatie kregen we van de heer van der Maas een plattegrond van de Canadese oorlogsbegraafplaats te Bergen op Zoom. Van de hierna geboden gelegenheid tot het stellen van vragen werd op ruime schaal gebruik gemaakt.

We konden terugkijken op een boeiende avond waarop een bijzonder onderwerp op uitstekende wijze werd belicht en betuigen hierbij nogmaals onze dank aan de voornoemde Stichting.

In de uitnodiging riepen we speciaal mensen op die uit eigen ervaring feiten konden aandragen voor deze avond. Van de heer P.W. Gille kregen we een brief, die door de secretaris werd voorgelezen. De inhoud willen we U niet onthouden.

I - Vrijdag 10 mei 1940 werd door de Hollandse afweer een Duits vliegtuig neergeschoten, dat als een kurketrekker brandend neerkwam ongeveer bij de kruising van de Industriebweg en de Enschedweg.

II - Op donderdag 27 juni 1940 reed ik op de fiets op de Amstelkade te Wilnis toen een Engels vliegtuig overkwam spoedig gevolgd door een Duits jachtvliegtuig dat de Engelse beschoot. Ik zag het vliegtuig brandend verder gaan en neerstorten en dacht niet anders of het was midden in het dorp Mijdrecht neergekomen. Direct ben ik teruggekeerd en toen bleek dat het laag over het land vliegend in de zijkant van de Clifffortweg te Waverveen geboord was. Twee van de drie inzittenden kwamen om het leven, de derde belandde per parachute bij een veehouder op het land. Ik ben nog bij het verongelukte vliegtuig gaan kijken en zie nog dat een Duits soldaat met een hark het verminkte lichaam van een omgekomenen ophaalde. De twee zijn op het kerkhof van Waverveen begraven, waarschijnlijk later elders te ruste gelegd.

III - In de nacht van dinsdag 23 mei 1944 moest een Engels vliegtuig een gedeelte van zijn bommenlast kwijt en wierp een bom af op de Zuwe nabij de Tweede Zijweg naast de woning van de heer K. Dam. Er vielen geen slachtoffers maar er sneuvelden wel een groot aantal ruiten in de Dorpstraat en op Hofland. Eigenaardig was het dat in een dubbel woonhuis op Hofland in de ene woning verschillende ruiten stuk waren en in andere niet. Dit kwam omdat in de eerste woning de kamerdeuren open stonden en in de andere dichtzaten.

w.g. P.W.Gille.

De geallieerde vliegers welke begraven hebben gelegen op de begraafplaats van Waverveen zijn thans begraven op de canadeze oorlogsbegraafplaats te Bergen op Zoom. Deze begraafplaats is gelegen aan de Wouwseweg, de weg vanuit Bergen op Zoom naar Roosendaal en Breda. Er zijn twee geallieerde oorlogskerkhoven aan de Wouwseweg, een honderdtal meter van elkaar verwijderd aan dezelfde kant van de Wouwseweg. De bezoeker dient te letten op de woorden "Canadian War Cemetery" aan de ingang. Indien de bezoeker met eigen vervoer zich verplaatst bevindt de begraafplaats zich een tweetal kilometers buiten Bergen op Zoom, groene borden met "Commonwealth War Graves" geven de begraafplaats aan. Bezoekers met openbaar vervoer kunnen zich informeren bij het NS station danwel de plaatselijke VVV.

Sergeant Philip Laurence LLOYD, 19 jaar, gesneuveld 27 Juni 1940, begraven vak nummer 8. rij H, grafnummer 9

Pilot Officer John Richard CRONAN, 21 jaar, gesneuveld 27 Juni 1940, begraven vak nummer 8, Rij H, grafnummer 8

Pilot Officer Alfred Ernest FISHER, 25 jaar. gesneuveld 30 Maart 1943, begraven vak nummer 8, rij H. collectief grafnummer 10 tot 12

Sergeant Frank Alexander BANDEEN, 21 jaar, gesneuveld 30 Maart 1943, begraven vak nummer 8. rij H, collectief graf nummer 10 tot 12

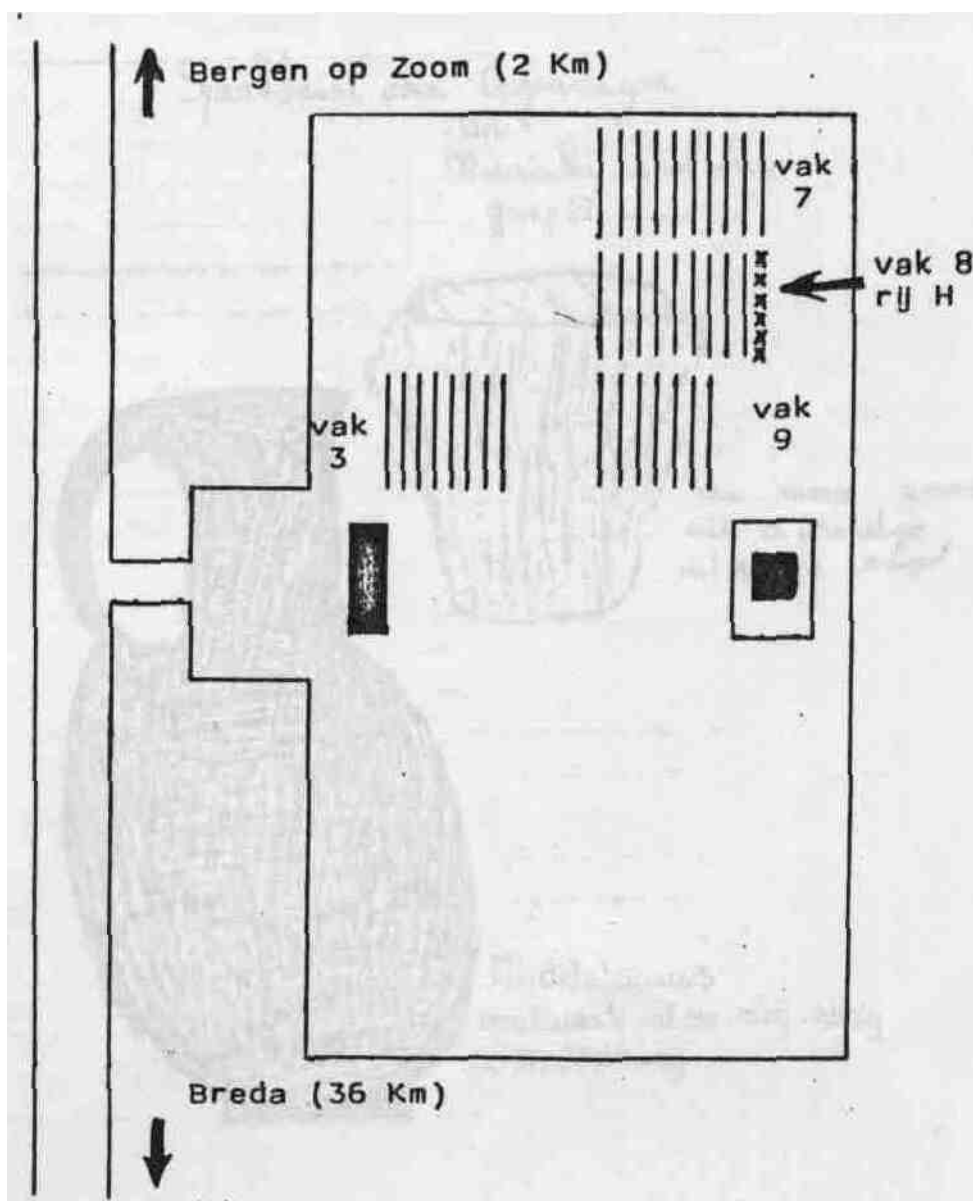
Sergeant Jack WESTERDALE, gesneuveld 30 Maart 1943, begraven vak nummer 8, rij H, collectief grafnummer 10 tot 12 "

Sergeant Harry RICHARDSON. 22 jaar. gesneuveld 30 Maart 1943, begraven vak nummer 8, RIJ H. collectief grafnummer 10 tot 12

Sergeant Roy Herbert George TAYLOR, 26 jaar, gesneuveld 30 Maart 1943, begraven vak nummer 8, rij H. collectief graf nummer 10 tot 12

Sergeant Donald John SIMMONS. 21 jaar,
gesneuveld 30 Maart 1943, begraven vak nummer 8,
rij H, collectief graf nummer 10 tot 12

Sergeant Alick George DEANE, 24 jaar.
gesneuveld 30 Maart 1943. begraven vak nummer 8,
rij H, collectief graf nummer 10 tot 12

20

De opgravingen in de Dorpsstraat in Mijdrecht worden uitgevoerd door een vaste kern van 5 volwassenen, en 3 kinderen, en een aantal incidentele medewerkers.

Twee van deze regelmatig meewerkende kinderen, Marijke Dolstra en Eveline Readveld, hebben op school een spreekbeurt gehouden over deze opgravingen.

Deze spreekbeurt is op schrift gesteld, en volgt hierna.

Jammer genoeg kunnen de kleuren van hun illustraties niet worden weergegeven in dit verslag.

Spreekbeurt over Opgravingen
van
Marijke Dolstra
groep 8

een mooie amme
uit de Bronstijd.
uit de 9e eeuw

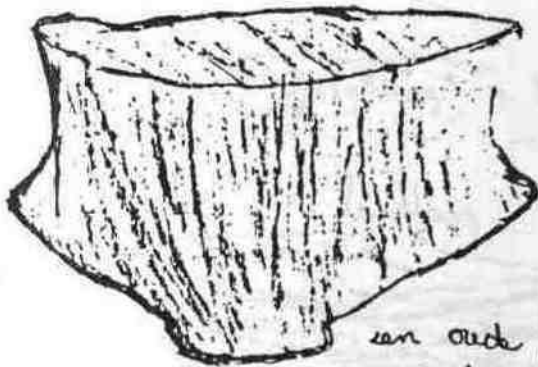
Middeleeuws
aardewerk uit de abdij, abdij
in Middelburg

Archieven

Opgravingen
 Wij hebben al heel veel dingen gevonden zoals
 oekraan potten pijpenkoppen en kalfjes en bollen. Ik
 heb ook nog een stukje gevonden. Maar dan hebben
 we ook dingen die minder interessant zijn, maar soms
 leuk zoals bakstenen met een tegeltje erop, schijven
 en spijkers, kranten van 15 jaar in het van
 maïskol

Met een houthouder de meeste dingen goed.
 Er zijn verschillende grondlagen zoals: Grindlaag
 zandlaag, kleilaag en als laatste het veen.
 Menner heft straks de grondlagen uit op
 het graafterrein in de dorpsstraat. Ook groep bestaat
 uit ambakwis, stargoloog + student. Menner heft
 helpt ook want die doet er veel voor af.

Plaatjes laten zien toekjes

een oekra pot uit de 5. eeuw
 gevonden in Patern

2. Argeologie is : Oudheidkunde

Marieke

Oudheidkunde is toch wel nodig om de geschiedenis van vroeger over het volk en land beter te begrijpen.

Het lang geleden nog voor de geboorte van Christus dus voor onze jaartelling wonden er al mensen in Nederland.

Die mensen hebben ons geen boeken nagelaten. Zodat we nergens kunnen lezen hoe zij geleefd hebben. Maar door opgravingen kunnen we het misschien de weet worden

Dit's laten zien

Naar het graafterrein
Naar het museum toe

Ik heb al heel mooie dingen gevonden.
Inmiddels wasen wij de schepen af. wij zijn nu
het graven. 2

Het is erg leuk, want er zijn ook kinderen.
We moesten nog veel wat hulp kunnen gebruiken.
We drinken om acht uur koffie. Het is voor de
kinderen tot guur. En de ouders gaan dan nog een
tjyde door.

hier hebben wij de
mee lagery af.

Er worden ook steeds foto's genomen
door Manee figers en ook door anderen mensen.
Er stonden er ook al foto's in de Mijdsrechtse
courant.

Dit is een oude knikker.
uit de ... eeuw.

tanden van deelen

□ □ fig

24

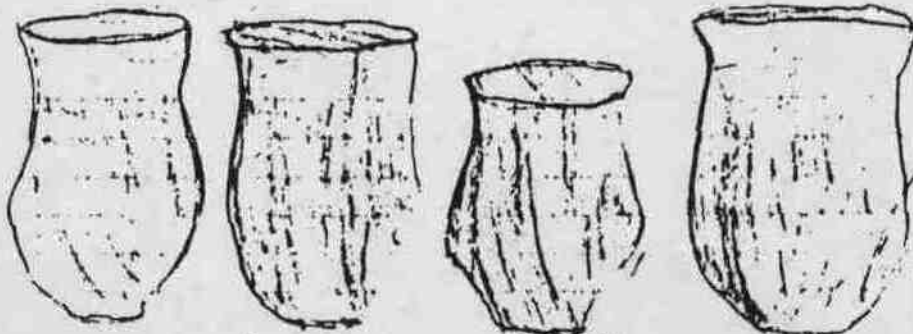
We hebben ook een stuk haak gevonden.
De tanden raten er nog los in.

Dit is een kinderschoentje van leer, twee
uit de eeuw

Dit is een kinderschoentje van leer, twee
aan twee, drie eeuwen geleden

Voelme en ik zitten in een heide, waar we heel
vinden. Heel grote scherven, en heel veel pijpshoeyen.
Dat is erg, heel als we wat vinden. We moeten laag
voor laag de grond afkrabben. En iedere keer
moet de boventgrond afgeschuift worden. Dan
kunnen we weer een stuk verder graven.
In andere landen wordt ook veel opgegraven
en daar vinden we ook heel mooie dingen.

een mooie kleine vazen. uit de 10^e eeuw